

Олексій Анатолійович ТРЕТЯК

Доктор політичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри політології, соціології та
публічного управління,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
пр. Науки, 72, Дніпро, 49000, Україна

E-mail: alexsir25@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2536-0611>

Oleksii TRETIAK

Doctor of political sciences, professor,
Acting Head of the Department of Political Science,
Sociology and Public Administration,
Oles Honchar Dnipro National University
Nauka Ave., 72, Dnipro,
49000, Ukraine

УДК 327.8

**ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНИЙ ПРОДУКТ: ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ В
КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Received 15 June 2024; revised 6 July 2024; accepted 10 July 2024

DOI: 10.15421/342433

Анотація

Стаття присвячена уніфікації підходів до аналізу публічного інформаційного середовища, а також координації зусиль щодо протидії інформаційній агресії на децентралізованій основі. Метою дослідження є встановлення основних рис та принципів формування експертно-аналітичного продукту в рамках підсилення безпекової спроможності українського суспільства. Охарактеризовано значення швидкої асиметричної інформаційної відповіді у вигляді дискредитації джерела, дезавування поданої інформації та/або використання помилок або похибок поданої інформації на свою користь. Було підкреслено, що таргетованість політико-безпекового контенту також має враховувати соціально-демографічні та поведінкові особливості (дані) спільноти на яку спрямована інформація. Проаналізовано креативність експертно-аналітичного безпекового продукту, яка означає творчий підхід для протидії ворожим інформаційним провокаціям та інвазіям. Розкрито значення принципу оперативності, яка означає відповідність появи контенту часовим вимірам та вимогам політико-безпекової ситуації. З'ясовано, що поява експертних політико-безпекових матеріалів має випереджати події, здійснюватися за планом медіаподій, а також в рамках кризових ситуацій. Розкрито, що емпіричний характер експертно-аналітичного продукту передбачає використання різних моделей для оцінки загроз політичній безпеці. Доведено, що розробка різних сценаріїв експертного публічного контенту сприяє розвитку політичної ситуації в майбутньому в бажаному напрямку. Встановлено, що експертно-аналітичний продукт публічного спрямування (звіти, оцінки, аналітичні зведення тощо) мають не лише транслюватися досяжною (зрозумілою) мовою. Припущено, що комплексність та повнота інформації означає її довершеність в плані відомих та невідомих фактів. Встановлено, що ціннісна неупередженість комунікаційних послань означає уникнення просування ідеологічних меседжів та мотивуючих компонентів за винятком, коли такі матеріали не є включеними до спеціальних акцій та операцій. З'ясовано, що дискусійна відкритість надає можливість споживачеві інформації інтерактивно взаємодіяти з текстом повідомлення та даними. Зроблено висновок, що перспективним напрямком інформаційної безпекової діяльності є асиметрична дія стосовно оперативного масованого супроводження політичних дій ворожих владних інституцій на міжнародній арені.

Ключові слова: аналітичний продукт, політичні експерти, моніторинг інформаційного простору, публічний виступ, політична орієнтація, політична позиція, інституційна спроможність.

**EXPERT-ANALYTICAL PRODUCT: APPROACHES TO FORMATION AND IMPLEMENTATION
IN THE COMMUNICATION ENVIRONMENT OF POLITICAL SECURITY**

Abstract

The article is devoted to the unification of approaches to the analysis of the public information environment, as well as the coordination of efforts to counter information aggression on a decentralized basis. The purpose of the study is to establish the main features and principles of the formation of an expert-analytical product within

the framework of strengthening the security capacity of Ukrainian society. The value of a quick asymmetric information response in the form of discrediting the source, disavowing the information provided and/or using errors or mistakes in the information provided to one's advantage is characterized. It was emphasized that the targeting of political and security content should also take into account the socio-demographic and behavioral characteristics (data) of the community to which the information is directed. The creativity of the expert-analytical security product is analyzed, which means a creative approach to counter hostile informational provocations and invasions. The importance of the principle of responsiveness, which means the compliance of the appearance of content with time dimensions and the requirements of the political and security situation, is revealed. It was found that the appearance of expert political and security materials should precede the events, be carried out according to the plan of media events, as well as within the framework of crisis situations. It was revealed that the empirical nature of the expert-analytical product involves the use of various models for assessing threats to political security. It is proven that the development of various scenarios of expert public content contributes to the development of the political situation in the future in the desired direction. It has been established that the expert-analytical product of public direction (reports, assessments, analytical summaries, etc.) should not only be broadcast in an accessible (understandable) language. It is assumed that the complexity and completeness of information means its completeness in terms of known and unknown facts. It has been established that the value neutrality of communication messages means avoiding the promotion of ideological messages and motivational components, except when such materials are not included in special promotions and operations. It was found that open discussion leaves the possibility of the information consumer to interactively interact with the text of the message and data. It was concluded that a promising direction of information security activity is asymmetric action in relation to operational massive support of political actions of hostile power institutions on the international arena.

Keywords: *analytical product, political experts, monitoring of the information space, public speech, political orientation, political position, institutional capacity.*

Постановка проблеми.

В умовах російського повномасштабного вторгнення до України інформаційний вплив та цифрова пропаганда стали важливим доповненням до безпосередніх військових дій. В рамках інформаційного протиборства сторони готують та застосовують різні засоби, здійснюють акції, кампанії та операції, спрямовані на дестабілізацію політичної підтримки урядів, демотивацію збройних сил, дискредитацію цінностей та ідейного підґрунтя супротивника.

Задля успішного захисту від ворожих інформаційних інвазій та провокацій необхідним є формування громадсько-політичного середовища, яке буде самостійно й раціонально-критично оцінювати політичні повідомлення та формувати імунітет до ворожих інформаційних атак. Концепція публічної сфери у безпековому плані акцентує увагу на проактивній позиції політичних мовників та аргументативному потенціалі їх контенту.

В умовах сучасної України внаслідок збігу складних завдань державотворення та формування політичної нації, формування дієдат-

ної демократичної публічної сфери політики ще потребує додаткових зусиль. Це стосується поведінки основних політичних мовників в Україні, інформаційної позиції міністерств, відомств та територіальних громад, консолідації інформаційної позиції патріотичних політичних сил та неурядових організацій. В таких умовах актуальною є уніфікація підходів до аналізу публічного інформаційного середовища, а також координація зусиль щодо протидії інформаційній агресії на децентралізованій основі. Існуючі програми медіа грамотності, протидії фейкам, фактчекінгу тощо, мають бути доповнені принциповими основами для формування «буденного» політико-інформаційного контенту у вигляді коментарів, заяв, відгуків на поточні події тощо.

Аналіз публікацій.

Зусиллями зарубіжних науковців підходи до вивчення безпекових публічних комунікацій набули значного удосконалення. Т.Абе, С.Хаясі та М.Саеки здійснюють моделювання моделей загроз безпеці для отримання негативних сценаріїв [Abe, Hayashi, Saeki 2013], Р.Фредріксен, М.Крістіансен, Б.Гран та ін.

застосовують структуру методик ухвалення рішень CORAS для процесу управління ризиками [Fredriksen, Kristiansen, Gran 2002], Е.Гамма, Р.Хелм, Р.Джонсон та інші розробили шаблони проєктування та елементи багаторазового використання об'єктно-орієнтованого програмного забезпечення [Gamma, Helm, Johnson 1995], Д.Гріцаліс, Г.Ізеппі, А.Майлонас та інші «шукають вихід» з лабіринту оцінки ризику на основі практик мета-опитування [Gritzalis, Iseppi, Mylonas 2018], П.Карпати, А.Л.Опдал, Г.Сіндре здійснюють дослідження загроз безпеці в архітектурному контексті [Karpati, Opdahl, Sindre 2015]. Водночас необхідно уточнити специфіку формування безпекового продукту в контексті протидії деструктивним інформаційним впливам країни-агресора.

Метою статті є встановлення основних рис та принципів формування експертно-аналітичного продукту в рамках підсилення безпекового спроможності українського суспільства. Завданням статті є з'ясування можливостей розвитку самоорганізаційних засад громадських та політичних мовників в Україні в умовах російської агресії.

Основний зміст.

Основними принципами продукування якісного політико-безпекового контенту є емерджентність, оперативність, креативність та відповідність цільовій аудиторії. Емерджентність означає інноваційну реакцію на акцидентальні прояви ворожої інформаційної інвазії. Йдеться про швидку асиметричну інформаційну відповідь у вигляді дискредитації джерела, дезавування поданої інформації та/або використання помилок або похибок поданої інформації на свою користь.

Аналіз стану політичної безпеки передбачає різні методи та підходи до оцінки та управління ризиками, пов'язаними з політичними процесами та стабільністю в державі чи регіоні. Таргетованість політико-безпекового контенту також має враховувати соціально-демографічні та поведінкові особливості (дані) спільноти на яку спрямована інформація. Згідно з комплексною методикою оцінки загроз кліматичній безпеці, головний виклик моніторингу полягає у встановленні пріори-

тетів. Йдеться про визначення того, які дані та типи даних найбільш потрібні. Це завдання передбачає визначення того, який із багатьох можливих показників такого фактора, як вплив прибережних повеней, сприйнятливість до малярії або ефективність реагування на стихійне лихо, буде найбільш надійним, дійсним і корисним як частина більшої системи моніторингу для оцінки загроз безпеці [Methods for Assessing 2013].

Креативність експертно-аналітичного безпекового продукту означає творчий підхід для протидії ворожим провокаціям та інвазіям. Також йдеться про нестандартність форми подачі матеріалу, його джерела та міркувань досягнення цільової аудиторії. Підготовчим етапом запуску експертного креативного продукту є застосування SWOT-аналізу як методу, який передбачає оцінку поточної політичної ситуації, вивчення політичних подій, протестів, реформ та інших факторів, які можуть вплинути на безпеку. Серед поширених методів оцінки загроз безпеці суспільства на макорівні, SWOT-аналіз (сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози) дозволяє оцінити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на політичну безпеку. Цей метод допомагає визначити потенційні загрози та можливості для підвищення безпеки [Methods for Assessing 2013].

Оперативність означає відповідність появи контенту часовим вимірам та вимогам політико-безпекової ситуації, а також нормативам функціонування відповідних політичних інститутів та органів за умов невизначеності. Р.Л.Куглер, зауважує, що такі важкі та суперечливі події, як вторгнення до Іраку, можливо, не будуть звичайними в наступні роки, але, незважаючи на це, буде постійна потреба у складних, заздалегідь розроблених стратегіях під час миру, кризи та війни. Такі стратегії потрібно буде формувати без «зручних» переконань часів холодної війни. Невизначеність щодо багатьох речей часто буде домінуючою темою, а ситуація за кордоном рідко робить очевидною найкращу політику та стратегію [Kugler 2006].

Іноді поява політико-безпекових матеріалів має випереджати події, здійснюватися за

планом медіа-кампаній, а також в рамках кризових ситуацій. У цьому контексті Р.Л.Куглер, наголошує, що Сполученим Штатам саме довелося зробити важкий стратегічний вибір «на випередження», і вони опинилися у ситуації виграшу або стали жертвою власного мислення та планування, багато з яких потрібно буде зробити заздалегідь перед обличчям плинності та плутанини або під час складних конфліктів, які протистоять легким рішенням [Kugler 2006].

Епістемне профілювання ризиків передбачає виявлення та оцінку впливу різних політичних гравців та зацікавлених сторін на безпеку. Він включає аналіз політичних партій, рухів, громадських організацій, бізнес-структур та інших організацій та виступає певною альтернативою традиційному аналізу політики (policy analyses). Профілювання безпекових ризиків включає виявлення та оцінку потенційних політичних ризиків, таких як політична нестабільність, тероризм, революції, етнічні конфлікти та інші загрози. Воно також включає в себе також аналіз ймовірності виникнення ризиків і їх можливого впливу на основі аналізу емпіричної інформації. Р.Л.Куглер відрізняє емпіричні дослідження від аналізу політики, який прагне допомогти зробити вибір щодо конкретної політики. Методи аналізу політики суттєво відрізняються від методів емпіричної науки. У той час як останні призначені для дослідження причинно-наслідкових зв'язків між змінними, методи аналізу політики розроблені для зважування зв'язку між діями та наслідками, а також порівняльних цінностей альтернативних варіантів політики [Kugler 2006].

Емпіричний характер експертно-аналітичного продукту передбачає використання різних моделей для оцінки загроз політичній безпеці. До прикладу, застосовуються моделі терористичної загрози, моделі економічної нестабільності тощо. До засобів аналітичної ідентифікації належать інтерв'ю, фокус-групи та експертні оцінки для збору думок і поглядів на поточну політичну ситуацію та потенційні загрози. Ціннісна неупередженість означає відсутність авторських упереджень стосовно ідейної позиції та явного просуван-

ня ідеологічних положень. Згідно з Р.Л.Куглером, аналіз політики часто використовує емпіричну науку, щоб допомогти загострити свої судження, але його унікальні особливості роблять його цілком окремою дисципліною. Звичайними є роботи, що містять емпіричний аналіз питань національної безпеки. Так само, як і книги, що містять змістовну оцінку політики США. Але роботи про емпіричні методи аналізу політики національної безпеки зустрічаються рідко [Kugler 2006].

Багатоманіття підходів та методів до вироблення експертно-аналітичного продукту в сфері політичної безпеки включає сценарний аналіз. Він передбачає розробку різних сценаріїв розвитку політичної ситуації в майбутньому. Це допомагає підготуватися до різних можливих результатів і розробити стратегії підтримки стабільної безпекової ситуації в плані захищеності інфраструктурної спроможності [CISA security bulletins 2023]. Водночас цей підхід залишає місце для масштабних спекуляцій та імітаційного безпекового маніпулювання. Р.Л.Куглер наголошує, що аналіз політики також може бути шкідливим інструментом у руках торгашів і шахраїв, які використовують його, щоб приховати правду, а не розкрити її. Рятівним моментом є те, що, на відміну від інших рекламних пропозицій, аргументи такого аналізу часто достатньо помітні, щоб їх можна було ретельно вивчити. Експертний аналіз має базуватися на етиці, яка починається з чесних намірів тих, хто його практикує. Аналіз політики не слід розглядати лише як спосіб передачі важливих рішень технократам. Аналіз політики працює найкраще, коли його результати передані в руки політиків, які мають незалежну здатність сортувати хороше, погане та потворне. Він працює найкраще, коли він вбудований у плюралістичну практику демократії, де існує конкурентний ринок ідей, а також багато людей, здатних знайти помилкові або фальшиві аргументи [Kugler 2006].

Сучасність (своєчасність) продукування політико-безпекової інформації означає її відповідність особливостям стилю подачі матеріалу, форматність експертно-аналітичних повідомлень, а також досяжність для розуміння

аудиторією. Експертно-аналітичний продукт публічного спрямування (звіти, оцінки, аналітичні зведення тощо) мають не лише транслюватися досяжною (зрозумілою) мовою, але й містити концепти й внутрішні смислови й контекстні посилення (референції), які характерні для даної аудиторії. Також необхідним є враховувати медійну історію кожної конкретної події інституту або особистості. Крім того, актуальними є дослідження й оцінка законодавчої бази, що регулює політичні процеси та безпеку. Найбільш ефективним слід вважати експериментальні підходи. К.Арадау, Дж.Гюїсманс, Е.Ніл, Н.Фолкнер роблять акцент на практиці та експериментуванні. Експертно-аналітичний продукт привертає увагу через експерименти та аналітичні зведення. Принцип експериментування в безпековому аналізі відвертає увагу від самого розрізнення, трактуючи метод і методологію як практики експериментування, з'єднання та збирання інформації [Aradau, Huysmans, Neal, Voelkner 2014].

Постійний моніторинг політичної ситуації та використання методів прогнозування для оцінки ймовірних змін політичного середовища. Це включає використання даних публічної (громадської) розвідки, ЗМІ, аналітичних звітів та інших джерел. К.Арадау, Дж.Гюїсманс, Е.Ніл, Н.Фолкнер намагаються встановити, яка політична динаміка, стратегічні імперативи та інституційні фасилітатори дозволяють мобілізувати методи навколо проблематизації безпеки? Чи існує політичне рішення, ринок методів і технологій чи неминуча технологізація, яка потенційно вбудовує безпеку в повсякденне життя, наші архітектури, соціальні мережі та інструменти роботи? Таким чином, методи в основному перебувають в контексті політичного життя, як у сфері безпеки, так і в академічній сфері. Їх циркуляція та інституціоналізація відбуваються «в полях боротьби» та панування. Методи експертного аналізу належать до практики владних відносин і діяльності всередині них; вони здійснюють владу і вписані владними відносинами [Aradau, Huysmans, Neal, Voelkner 2014].

Провідними рисами експертно-аналітичного продукту в сфері безпекових політичних

комунікацій є сучасність, комплексність (повнота), експертна обґрунтованість, ціннісна неупередженість та дискусійна відкритість. Це стосується також етнорасової ангажованості дослідника. К.Арадау, Дж.Гюїсманс, Е.Ніл, Н.Фолкнер вказують, що етнографічні методи беруть участь у формуванні історії колонізації та війн. Подібним чином використовувалися методи оцінки для політики конкуренції, такі як дослідження, які виявляють статистично значущі зв'язки між здоров'ям та економічною нерівністю, які використовувалися для оскарження неоліберальної економічної політики. Критичні методи безпеки піднімають питання про відносини влади, які одночасно формуються методологічною практикою та формують її [Aradau, Huysmans, Neal, Voelkner 2014].

Комплексність та повнота інформації означає її довершеність в плані відомих та невідомих фактів. Навіть за наявності або відсутності інсайдерських даних, експертний політико-безпековий матеріал має тим чи іншим чином охоплювати всі «сміслові точки» та давати їм оцінку або характеристику. Експертна обґрунтованість означає, що експертний матеріал посилається на валідне джерело або перевірювані інформаційні дані. Звідси матеріал виглядає логічним та несуперечливим. Особливо це стосується контекстів вивчення та оцінки рівня соціальної напруги в суспільстві, що може призвести, згідно з багатьма російськими інформаційними інвазіями, до політичних конфліктів. Експертна обґрунтованість включає вивчення соціальних та економічних факторів, що впливають на політичну стабільність [Climate and Social Stress 2013].

Ціннісна неупередженість означає відсутність просування ідеологічних меседжів та мотивуючих компонентів за винятком, коли такі матеріали не є включеними до спеціальних акцій та операцій. Дискусійна відкритість залишає можливість для споживача інформації інтерактивно взаємодіяти з текстом повідомлення та даними, залишаючи простір для власного «домислювання», що робить публічний експертно-аналітичний матеріал ще більш переконливим з точки зору споживача

безпекової інформації.

Висновки.

Таким чином, аналітичний потенціал повідомлень та реакцій на зміни в безпековому інформаційному середовищі потребує суттєвої корекції та модернізації. Існуючі «доцифрові» методи моніторингу інформації за джерелами, (зокрема, газети, телебачення, радіо, та Інтернет) мають поступитися інтегрованим та системним платформам ідентифікації ПСО. Йдеться про формування програмного забезпечення та апаратних ресурсів, які будуть оперативно ідентифікувати появу однотипної інформації на великій кількості акаунтів та порівнювати їх з попередніми кейсами, враховуючи медійну історію означених об'єктових записів.

Наступними етапами аналізу є ідентифікація політичного статусу джерел повідомлень включно з коментарями, відгуками та реакціями. Основою продукування контрпро-

пагандистського експертного аналітичного продукту безпекового характеру має бути не лише розвінчання фейків та публічна констатація підступних заяв ворога. Перспективним напрямком інформаційної діяльності є асиметрична дія стосовно оперативного масованого супроводження політичних дій ворожих владних інституцій в органах міжнародній арені.

Середовище політичної безпеки України потребує масової підтримки громадських активістів в контексті ідентифікації прихованих ворожих інструментів дискредитації держави публічної влади та суспільства. За аналогією з вартовими захисту прав людини («Human rights watch») Україна потребує формування «громадської інформаційної варті», яка здатна допомагати уповноваженим центрам та інституціям у виявленні деструктивного контенту та дискредитації його джерел. Організаційні засади й спроможність означеної мержи є подальшим напрямком наукових розробок.

Бібліографічні посилання / References

- Abe, T., Hayashi, S., Saeki, M. (2013). Modeling security threat patterns to derive negative scenarios. *Proceedings of the XXth Asia-Pacific Software Eng. Conference*, 1. IEEE, 58-66
- Agency CIS. (2023). CISA security bulletins. Retrieved May 23, 2024 from <https://www.cisa.gov/uscert/ncas/bulletins>
- Aradau, C., Huysmans, J., Neal, A., Voelkner, N. (2014). *Introducing critical security methods*. Retrieved May 23, 2024 from https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/247700599/10.4324_9781315881549_6_chapterpdf.pdf
- Fredriksen, R., Kristiansen, M., Gran B.A., et al. (2002). *The CORAS framework for a model-based risk management process*, in: *Proceedings of the 21st International Conference on Computer Safety, Reliability, and Security*. Springer. 94-105.
- Gamma, E., Helm, R., Johnson, R. et al. (1995). *Design Patterns: Elements of Reusable Object-oriented Software*. Addison Wesley, Boston.
- Garicano L., Y. W. (2012) Knowledge, communication, and organizational capabilities. *Organic Science*, 23(5), 1382-1397.
- Gritzalis, D., Iseppi, G., Mylonas, A., et al. (2018). Exiting the risk assessment maze: A meta-survey. *ACM Computer Survey*, 51(1). <https://doi.org/10.1145/3145905>
- Karpati, P., Opdahl, A.L., Sindre, G. (2015). Investigating security threats in architectural context: Experimental evaluations of misuse case maps. *Journal of System Software*, 104, 90-111.
- Kugler, R.L. (2006). *Policy analysis in national security affairs: new methods for a new era*. Retrieved May 21, 2024 from https://www.files.ethz.ch/isn/100712/2006-06_policy_analysis.pdf
- Methods for Assessing National Security Threats*. (2013) Retrieved May 17, 2024 from <https://nationalacademies.org/read/14682/chapter/8>
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine*. (2013). In: *Climate and Social Stress: Implications for Security Analysis*. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/14682>